

بررسی تأثیر آموزش‌های فنی و حرفه‌ای بر توانمندسازی زنان

حسین قدسیان*

مجید ملامحمدی**

زهره شاه حسینی***

چکیده

توانمندسازی زنان فرآیندی است که طی آن زنان از نیازها و خواسته‌های درونی خود آگاه می‌شوند، اعتماد به نفس برای دستیابی به هدف را در خود تقویت می‌کنند و از توانایی لازم برای عملی ساختن خواسته‌های خود برخوردار می‌شوند. هدف از این مقاله بررسی رابطه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و توانمندسازی زنان از دیدگاه مهارت‌آموختگان زن مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای شهر کرمان است. پژوهش حاضر از نوع پیمایشی است. برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه محقق‌ساخته استفاده شده است. برای بررسی روایی پرسشنامه از نظر متخصصان و کارشناسان امر استفاده شده است و پایایی پرسشنامه با استفاده از روش ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شده است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش‌های آمار استنباطی، ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون به کمک نرم افزار SPSS 22 استفاده شده است. یافته‌های این مطالعه نشان داد که رابطه بین تأثیر آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و توانمندسازی زنان مثبت و معنادار است. بنابراین، تمرکز بر مهارت‌آموزی زنان در آموزش نیروی انسانی یکی از سیاست‌هایی است که دولت باید در این زمینه به آن توجه ویژه کند.

واژگان کلیدی: آموزش‌های فنی و حرفه‌ای، توانمندسازی زنان، مهارت‌آموزی، منابع انسانی.

Email: ghodsian.hossein@gmail.com

* دانشجوی کارشناسی ارشد صنایع،

** دانشجوی دکترای مدیریت منابع انسانی.

*** مربی آموزش فنی و حرفه‌ای، کرمان.

دریافت مقاله: ۹۳/۱۱/۱۴ تصویب نهایی: ۹۳/۱۲/۲۳

مقدمه

در عصر حاضر، با مطرح شدن مفهوم عاملیت انسانی در نظریات توسعه، یکی از شاخص‌های مهم برای سنجش توسعه هر کشور، وضعیت زنان و سطح توانمندسازی این قشر است.

توانمندسازی سبب ایجاد قابلیت در افراد و گروه‌های محروم برای مشارکت فعال و آگاهانه در تأمین رفاه فردی و اجتماعی می‌شود؛ اگرچه برنامه توانمندسازی افراد و جوامع، در قلمرو حمایت‌های اجتماعی است، اما با توجه به اینکه هدف نهایی آن منجر به فقرزدایی می‌شود، نیازمند طراحی و اجرای برنامه‌های توانمندسازی است (وزارت رفاه و تأمین اجتماعی، ۱۳۸۴).

توانمندسازی تلاشی برای باز توزیع قدرت و منابع برای یاری به فقراست. این مفهوم به معنای به چالش کشیدن روابط سنتی قدرت بین زن و مرد، سفید و سیاه، پیر و جوان، کارفرما و کارگر است.

با توجه به تعاریف و اجزاء توانمندسازی زنان، مالهاترا، شولر و بوندر از جمله نظریه‌پردازانی هستند که به‌طور اصولی توانمندسازی را یک فرایند محسوب می‌کنند، یعنی، معرف پیشرفت از یک موقعیت نابرابری جنسیتی به موقعیت دیگر یعنی برابری جنسیتی می‌دانند (مالهاترا، شولر و بوندر^۱، ۷: ۲۰۰۷). این فرایند از سطح فردی (احساس ذهنی و توان عینی برای انجام امور) شروع می‌شود و تا سطوح اجتماعی (توان مشارکت در فعالیت‌های گروهی و جمعی)، سیاسی (کنترل بر تصمیمات سیاسی)، اقتصادی (توان کنترل تصمیم‌گیری‌های اقتصادی) و نهادی (به چالش کشیدن نهادها و ساختارهای نابرابر موجود) را در برمی‌گیرد. نایلا کبیر از جمله زنان محققانی است که در زمینه توانمندی زنان تحقیقات گسترده‌ای انجام داده است. کبیر در این مورد معتقد است که زنان در دنیای کنونی توسط هنجارها، ارزش‌ها، باورها و رسوم متفاوت از مردان متمایز شده‌اند که به‌صورت فرهنگ رایج در طی اعصار عمل کرده است (کبیر، ۲۰۰۲: ۲۲).

یافته‌ها نشان می‌دهد که قوانین و منابع دسترسی زنان در زمینه خدمات اقتصادی - اجتماعی کافی نبوده و آنان را آسیب‌پذیر می‌سازد. این ساختارها (قوانین و منابع) شامل: سیستم خانواده، شرایط شغلی زنان و سیستم‌های حمایتی است

1. Malhotra, Schuler, Boender

۲۱ ————— بررسی تأثیر آموزش‌های فنی و حرفه‌ای ...

(فیتزپاتریک و گومز^۱، ۲۰۱۱) نه تنها سیستم خانواده در معرض آسیب است که تبعیض شغلی یکی از دلایلی است که زنان از رفاه اجتماعی محروم شده و سبب می‌شود که آنان خود کارآمد نباشند (گروب- فارل، ۲۰۰۲).

بانک جهانی توانمندسازی را به عنوان یکی از عناصر اصلی در کاهش فقر و به‌عنوان اولین هدف در امر توسعه شناسایی کرده و همچنین محوریت بخشیدن به جنسیت را به‌عنوان یک اولویت در کمک به توسعه و عامل کلیدی توسعه پایدار تلقی می‌کند. توانمندسازی حاوی سه عنصر یا مفهوم مشترک در قالب تعاریف و مفاهیم است. نخستین عنصر، منابع است که شامل متغیرهای آموزش و اشتغال می‌باشد و به قول کبیر^۲ (۲۰۰۱) از عوامل تسهیل‌کننده توانمندسازی به‌شمار می‌رود. دومین عنصر، عاملیت است، عاملیت زنان به این موضوع اشاره دارد که زنان را نباید فقط به‌عنوان دریافت‌کنندگان خدمات در نظر گرفت، بلکه خود زنان باید به‌عنوان بازیگران اصلی در فرایند تغییر به‌ویژه در تدوین انتخاب‌های مهم زندگی و کنترل بر منابع و تصمیماتی که تأثیر مهمی در زندگی ایشان دارد، در نظر گرفته شوند. سومین عنصر، دستاوردها یا نتایج و پیامدهاست که در اثر فرایند توانمندسازی ایجاد می‌شود. دستاوردها می‌توانند از برآورده شدن نیازهای اساسی تا دستاوردهای پیچیده‌تری مانند، عزت‌نفس داشتن، مشارکت در زندگی اجتماعی، سیاسی و غیره را دربرگیرند (کتابی، یزدخواستی، فرخی راستابی، ۱۳۸۴).

در این راستا، یکی از نظریه‌های مهم در رابطه با مسائل زنان، نظریه تواناسازی سارالانگه است که از نظر طرفداران این نظریه، برآورده ساختن نیازهای اساسی از حقوق اولیه تمام افراد است و هر فردی باید امکان این را داشته باشد که از تمام توانایی‌ها و خلاقیت‌های خود استفاده کند. بنابراین، زنان باید بیاموزند که با خودباوری و اعتماد به نفس در پذیرش و توزیع مسئولیت‌ها چه در خانواده و چه در جامعه شرکت کنند.

امروزه همه دولت‌ها برای حفظ ثبات و تحقق اهداف خود، شهروندان را در رأس امور می‌بینند. توانمندسازی شهروندان بی‌گمان یکی از مهم‌ترین وظایف دولت‌ها محسوب می‌شود. در کشورهای مختلف جهان بخش عظیمی از تحقیقات و منابع مصروف این حقیقت می‌شود که شهروند مطلوب برای جامعه باید دارای

1. Fitzpatrick, Gomez
2. kabir

چه خصوصیتی باشد و چگونه می‌توان این صفات و ویژگی‌ها را در اқشار مختلف جامعه توسعه داد (فتحی، ۱۳۸۱).

در این پژوهش به بررسی تأثیر آموزش‌های فنی و حرفه‌ای بر توانمندسازی زنان پرداخته شده است. یکی از مهم‌ترین شاخص‌های توانمندسازی زنان، بحث مهارت در زنان است. از سویی، مهارت هم شاخصی در تشکیل مفهوم توانمندسازی است و از سویی دیگر از دستاوردهای توانمندسازی تلقی می‌شود.

اهمیت آموزش به عنوان مهم‌ترین راهبرد توانمندسازی زنان در میان مجامع علمی و بین‌المللی بسیار مطرح و مورد توجه قرار گرفته است. مطابق با نظر دریزی و سن^۱ (۲۰۰۰) آموزش دارای پنج ارزش حقیقی برای بهبود شرایط اقتصادی، اجتماعی و ویژه در جهان سوم است که این ارزش‌ها در سه زمینه فردی، اجتماعی و اقتصادی و ارتباطی قابل بحث است.

۱. آموزش دارای منافع مادی در جهت خوداتکایی زنان است که موجب افزایش تحرک در جامعه می‌شود.

۲. آموزش دستیابی به فرصت‌های شغلی را آسان می‌سازد و زنان از منابع اقتصادی بهره‌مند می‌شوند

قابل ذکر است که به دنبال افزایش توجه نسبت به آموزش زنان، مفهوم توانمندسازی زنان نیز ظهور پیدا کرد. در سال ۱۹۹۳ مقاله‌ای با عنوان «آموزش زنان، توانمندسازی زنان و جمعیت زنان» به وسیله UNFPA منتشر شد که هسته اصلی این مقاله بر آموزش زنان به عنوان وسیله‌ای برای توانمندسازی متمرکز یافته بود. این آموزش‌ها لازم است که در چهار جنبه مؤثر واقع شود:

۱. مهارت‌های پایه؛

۲. مهارت‌های فردی: کارگروھی، یادگیری و مذاکره کردن؛

۳. مهارت‌های فکری: تفکر خلاق، تصمیم‌گیری، حل مشکل؛

۴. قابلیت‌های فردی: مسئولیت‌پذیری، اعتماد به نفس، انسجام فکری، خود مدیریتی (جمشیدیان و نادری، ۱۳۹۵-۱۳۹۴).

معاون امور زنان و خانواده ریاست جمهوری به یک رویکرد جدید و در معرض آزمون دیدگاه توسعه و جنسیت با عنوان توانمندسازی زنان اشاره کرد و گفت: توانمندسازی دارای ابعاد مختلفی است و علاوه بر توانمندسازی اقتصادی،

1. Sen and derizi

۲۳ ————— بررسی تأثیر آموزش‌های فنی و حرفه‌ای ...

توانمندسازی سیاسی، اجتماعی و فرهنگی را نیز دربرمی‌گیرد. بنا بر نظر سازمان منطقه‌ای آسیا و اقیانوسیه (اسکاپ) این توانمندسازی، مستلزم برداشتن موانع و تحول در کلیه نهادهایی است که زنان را از به‌دست آوردن توانمندی بازمی‌دارد. وی توانمندسازی را شامل سه عنصر منابع، عاملیت و دستاوردها، نتایج و پیامدها دانست و اظهار داشت: منابع شامل متغیرهایی مانند آموزش و اشتغال است که در صورت به‌دست آمدن، روند توانمندسازی تسریع می‌شود. عاملیت یعنی اینکه زنان و زنان سرپرست خانوار صرفاً دریافت‌کننده خدمات نیستند، بلکه این افراد بازیگران اصلی در فرآیند تغییر باید در نظر گرفته شوند؛ دستاوردها، نتایج و پیامدها در اثر اجرای این فرآیند به‌دست می‌آید. توانمندسازی سیاسی شامل مشارکت در انتخابات و عضویت در تشکلهای و احزاب، و توانمندسازی روانی شامل افزایش عزت نفس، استقلال فکری، احساس قدرت، افزایش اعتماد به نفس و احساس کارآمدی، از نظر اجتماعی شرکت و عضویت در انجمن‌های فرهنگی، علمی، مجالس مذهبی، و فعالیت‌های گروهی است.

هدف اصلی پژوهش: بررسی تأثیر آموزش‌های فنی و حرفه‌ای بر توانمندسازی کلی زنان.

اهداف فرعی پژوهش

- ✓ بررسی تأثیر آموزش‌های فنی و حرفه‌ای بر توانمندسازی اقتصادی زنان؛
- ✓ بررسی تأثیر آموزش‌های فنی و حرفه‌ای بر توانمندسازی اجتماعی زنان؛
- ✓ بررسی تأثیر آموزش‌های فنی و حرفه‌ای بر توانمندسازی سیاسی زنان؛
- ✓ بررسی تأثیر آموزش‌های فنی و حرفه‌ای بر توانمندسازی حقوقی زنان؛
- ✓ بررسی تأثیر آموزش‌های فنی و حرفه‌ای بر توانمندسازی فرهنگی زنان؛
- ✓ بررسی تأثیر آموزش‌های فنی و حرفه‌ای بر توانمندسازی روان‌شناختی زنان؛

سؤالات پژوهش

- ✓ آموزش‌های فنی و حرفه‌ای بر توانمندسازی کلی شما مؤثر بوده است؟
- ✓ آموزش‌های فنی و حرفه‌ای بر توانمندسازی اقتصادی شما مؤثر بوده است؟
- ✓ آموزش‌های فنی و حرفه‌ای بر توانمندسازی اجتماعی مؤثر بوده است؟
- ✓ آموزش‌های فنی و حرفه‌ای بر توانمندسازی سیاسی مؤثر بوده است؟
- ✓ آموزش‌های فنی و حرفه‌ای بر توانمندسازی حقوق مؤثر بوده است؟
- ✓ آموزش‌های فنی و حرفه‌ای بر توانمندسازی فرهنگی مؤثر بوده است؟

✓ بررسی تأثیر آموزش‌های فنی و حرفه‌ای بر توانمندسازی روان‌شناختی مؤثر بوده است؟

فرضیه‌های پژوهش

- ✓ آموزش‌های فنی و حرفه‌ای با توانمندسازی کلی زنان رابطه مثبت و معناداری دارد.
- ✓ آموزش‌های فنی و حرفه‌ای با توانمندسازی اقتصادی زنان رابطه مثبت و معناداری دارد.
- ✓ آموزش‌های فنی و حرفه‌ای با توانمندسازی اجتماعی زنان رابطه مثبت و معناداری دارد.
- ✓ آموزش‌های فنی و حرفه‌ای با توانمندسازی سیاسی زنان رابطه مثبت و معناداری دارد.
- ✓ آموزش‌های فنی و حرفه‌ای با توانمندسازی حقوقی زنان رابطه مثبت و معناداری دارد.
- ✓ آموزش‌های فنی و حرفه‌ای با توانمندسازی فرهنگی زنان رابطه مثبت و معناداری دارد.
- ✓ آموزش‌های فنی و حرفه‌ای با توانمندسازی روان‌شناختی زنان رابطه مثبت و معناداری دارد.

پیشینه پژوهش

نتایج یافته‌های پژوهش (ضیائی، واله و انجم شعاع، ۱۳۹۲) نشان داد که توانمندسازی زنان با ابعاد قدرت تصمیم‌گیری دارای همبستگی و ارتباط مناسبی هست (ولیئی، ۱۳۸۸) در پژوهشی با عنوان «توانمندسازی مبتنی بر اشتغال محرومان در کمیته امداد امام خمینی (ره)» به این نتیجه رسیده است که: افرادی که از دانش فنی و مهارت‌های حرفه‌ای کافی برخوردار بوده‌اند کاملاً موفق و هر مقدار که این توانایی کاهش یافته توفیق کمتر داشته‌اند. در واقع دانش فنی و مهارت‌های حرفه‌ای کلید اصلی موفقیت در فعالیت‌های اقتصادی به‌شمار می‌رود، به همین جهت کمیته امداد، آموزش‌های فنی و حرفه‌ای را در اولویت برنامه‌های توانمندسازی قرارداده و در نظر دارد با اجرای یک برنامه فراگیر سطح آگاهی‌های علمی و مهارت فنی مددجویان متقاضی اشتغال و خودکفایی را به استانداردهای ملی برساند، به‌نحوی که مددجو قادر باشد با تسلط کامل به انجام کار در رشته شغلی مورد علاقه خود بپردازد.

۲۵ ————— بررسی تأثیر آموزش‌های فنی و حرفه‌ای ...

(کتابچی، یزدخواستی و فرخی راستابی، ۱۳۸۴) در تحقیقی با عنوان پیش‌شرط‌ها و موانع توانمندسازی زنان در شهر اصفهان به این نتیجه رسیده که: بالا بردن سطح تحصیلات و سلامتی، اعطای حق مالکیت قانونی، بالا بردن توان مالی، رفع تبعیض در بازار کار و حذف موانع سنتی در توانمندسازی زنان مؤثر است.

(غفاری، دارابی و جهانگیری، ۱۳۸۸) در تحقیقی با عنوان «مروری بر شاخص‌های توانمندسازی با تأکید بر زنان سرپرست خانوار» به این نتیجه رسیده‌اند که: بالاترین میزان توانمندی در بعد روانی و کمترین آن در بعد اقتصادی می‌باشد. در بعد اجتماعی و سیاسی در سطح پایینی و در بعد اجتماعی دارای شبکه اجتماعی ضعیف و محدود به شبکه خویشاوندی است.

(کیمایی، ۱۳۹۰) در پژوهشی با عنوان «شیوه‌های توانمندسازی زنان سرپرست خانوار» به این نتیجه رسیده است که برنامه‌های توانمندسازی به نحو صحیح و دقیق همان‌گونه که در سایر کشورها نتایج مثبتی به همراه داشته است، اجرای آن در کشور ما به‌خصوص روی اقشار ضعیف و آسیب‌پذیر جامعه همچون زنان سرپرست خانوار، نه تنها اشتغال و افزایش سطح درآمد خانوار و ارتقاء آنها به سطوح بالاتر طبقات اجتماعی و اقتصادی جامعه را منجر می‌شود، بلکه به کمک آموزش شغلی از وابستگی آنان به سازمان‌های حمایتی کاسته شده و به لحاظ اقتصادی - اجتماعی خود را همچون سایر افراد جامعه می‌بینند. علاوه بر آن، به توانمندسازی روانی آنها در حوزه‌های مختلف روان‌شناختی همچون خودکارآمدی، خودارزشمندی و عزت نفس، کنترل بر زندگی، قدرت تصمیم‌گیری و حل مسئله و ... منجر می‌شود.

روش تحقیق

تحقیق حاضر به لحاظ شیوه اجرای تحقیق و ابزارهای جمع‌آوری داده‌ها، تحقیقی توصیفی از نوع پیمایشی می‌باشد و از نظر هدف، تحقیقی کاربردی می‌باشد که درصدد رفع مشکلی خاص برای جامعه است.

در پژوهش حاضر برای گردآوری اطلاعات از پرسشنامه محقق‌ساخته استفاده شده که شامل پرسش‌هایی در زمینه‌های مختلف: سن، تحصیلات، میزان توانمندی بر اثر آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و ... است. همچنین، مقیاس پرسشنامه، مقیاس پنج‌گزینه‌ای طیف لیکرت است بدین ترتیب که برای توصیف آماری پاسخ‌های داده شده به سؤالات پرسشنامه پژوهش، ابتدا جدول‌های توزیع فراوانی و درصد پاسخ‌های مربوط به

سؤال‌های دموگرافیکی و سؤال‌های پرسشنامه و متغیرهای پژوهش ارائه شده است. جامعه آماری پژوهش مهارت‌آموختگان مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای شهر کرمان (۳۳۸ نفر) در سال‌های ۱۳۹۲ و ۱۳۹۳ می‌باشد. برای تعیین حجم نمونه پژوهش (۱۸۰ نفر) از فرمول کوکران استفاده شده است. روایی پرسشنامه به صورت صوری با تأیید متخصصان و کارشناسان امر استفاده شده است و پایایی پرسشنامه با استفاده از روش ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شده است. برای تعیین میزان پایایی تحقیق حاضر تعداد ۲۸ پرسشنامه بین اعضای نمونه توزیع شد که مقدار آلفای کرونباخ محاسبه شده برای آنان عدد ۰/۸۳ است و از آنجایی که مقدار آلفای کرونباخ بزرگ‌تر از ۰/۷ است، می‌توان ادعا کرد که آزمون از پایایی قابل قبولی برخوردار است. در پژوهش حاضر برای تعیین همبستگی بین کلیه متغیرهای تحقیق از آزمون همبستگی چندگانه استفاده شده است. برای تعیین رابطه علی بین متغیرها و در نتیجه آزمون فرضیات تحقیق از آزمون رگرسیون ساده، برای مشخص کردن وضعیت موجود (سطح موجود) متغیرهای تحقیق از آزمون میانگین و برای رتبه‌بندی هر کدام از ابعادهای توانمندی شرکت‌کنندگان در تحقیق از آزمون تحلیل واریانس فریدمن استفاده شده است.

یافته‌های پژوهش

در این پژوهش ۱۸۰ نفر از مهارت‌آموختگان زن مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای شهر کرمان مشارکت داشتند که از این تعداد ۵۲/۸ درصد دارای تحصیلات دیپلم و پایین‌تر از آن، ۳۵/۹ درصد دارای تحصیلات فوق‌دیپلم و ۱۱/۳ درصد دارای تحصیلات کارشناسی و بالاتر هستند. ۳۲/۱ درصد کمتر از ۲۰ سال سن، ۵۴/۹ درصد بین ۲۱ تا ۳۰ سال، ۹/۱ درصد بین ۳۱ تا ۴۰ سال، ۳/۹ درصد بین ۴۱ تا ۶۰ سال می‌باشد. یافته‌های پژوهش (جدول ۱) نشان می‌دهند که از نظر شرکت‌کنندگان در تحقیق، همبستگی مثبت و معنی‌داری بین آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و توانمندسازی زنان وجود دارد، یعنی در صورتی که از آموزش‌های فنی و حرفه‌ای برای توانمندسازی زنان استفاده شود، این امر توانمندی آنها را به میزان ۰/۴۱۷ یعنی نزدیک به ۵۰ درصد افزایش خواهد داد. نتایج همچنین نشان‌دهنده همبستگی مثبت و معنی‌دار بین آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و کلیه ابعاد توانمندسازی مهارت‌آموختگان می‌باشد.

جدول (۱) ضریب همبستگی چندگانه، ضریب تعیین، ضریب تعیین تعدیل شده و خطای معیار تخمین

مدل	ضریب همبستگی چندگانه (R)	ضریب تعیین (R ²)	ضریب تعیین تعدیل شده (adj R ²)	خطای استاندارد برآورد (std)
توانمندسازی کلی	0.417	0.174	0.169	0.6056
توانمندسازی اقتصادی	0.415	0.172	0.167	0.8229
توانمندسازی اجتماعی	0.286	0.082	0.076	0.7234
توانمندسازی سیاسی	0.190	0.036	0.031	0.6737
توانمندسازی حقوقی	0.328	0.107	0.102	0.7298
توانمندسازی فرهنگی	0.442	0.195	0.191	0.8407
توانمندسازی روان‌شناختی	0.196	0.037	0.032	0.6741

در کلیه مدل‌ها، متغیر پیش‌بینی‌کننده (مستقل): استفاده از آموزش‌های فنی و حرفه‌ای است.

متغیر وابسته در مدل ۱ توانمندسازی کارکنان، در مدل ۲ توانمندسازی اقتصادی، در مدل ۳ توانمندسازی اجتماعی، در مدل ۴ توانمندسازی سیاسی، در مدل ۵ توانمندسازی حقوقی، در مدل ۶ توانمندسازی فرهنگی و در مدل ۷ توانمندسازی روان‌شناختی می‌باشد.

نتایج آزمون t تک‌نمونه‌ای نشان‌دهنده آن است که وضعیت فعلی کلیه متغیرهای تحقیق یعنی کاربرد آموزش‌های فنی و حرفه‌ای، توانمندسازی کلی، توانمندسازی اقتصادی، توانمندسازی اجتماعی، توانمندسازی سیاسی، توانمندسازی حقوقی، توانمندسازی فرهنگی و توانمندسازی روان‌شناختی بالاتر از حد متوسط است.

در نهایت، نتایج تحلیل واریانس (جدول ۲) نشان‌دهنده آن است که از نظر شرکت‌کنندگان در پژوهش از نظر ابعاد توانمندی، آنها در بعد توانمندسازی فرهنگی با رتبه میانگین ۳۰/۵۷۴ نسبت به سایر ابعاد توانمندتر هستند. در سایر ابعاد به ترتیب توانمندسازی اقتصادی (۲۵/۰۶۷)، توانمندسازی حقوقی (۱۱/۳۹۱)، توانمندسازی اجتماعی (۸/۲۶۹)، توانمندسازی روان‌شناختی (۳/۰۸۱) و در نهایت، توانمندسازی سیاسی (۳/۰۱۴) توانمند هستند.

جدول (۲) نتایج تحلیل واریانس

مدل	منابع تغییرات	مجموع مجذورات (Sum of Squares)	درجه آزادی (df)	میانگین مجذورات (mean squares)	F	Sig
توانمندسازی کلی	رگرسیون (Regression)	13.724	1	13.724	37.419	0.000
	باقیمانده (Residual)	65.283	178	0.367		
	کل (Total)	79.007	179			
توانمندسازی اقتصادی	رگرسیون (Regression)	25.067	1	25.067	37.013	0.000
	باقیمانده (Residual)	120.550	178	0.677		
	کل (Total)	145.617	179			
توانمندسازی اجتماعی	رگرسیون (Regression)	8.269	1	8.269	15.798	0.000
	باقیمانده (Residual)	93.094	178	0.523		
	کل (Total)	101.363	179			
توانمندسازی سیاسی	رگرسیون (Regression)	3.014	1	3.014	6.640	0.011

Sig	F	میانگین مجذورات mean) (squares	درجه آزادی (df)	مجموع مجذورات Sum of) (Squares	منابع تغییرات	مدل
		0.454	178	80.812	باقیمانده (Residual)	
			179	83.826	کل (Total)	
0.000	21.371	11.391	1	11.391	رگرسیون (Regression)	توانمندی حقوقی
		0.533	178	94.874	باقیمانده (Residual)	
			179	106.265	کل (Total)	
0.000		30.574	1	30.574	رگرسیون (Regression)	توانمندی فرهنگی
		0.707	178	125.846	باقیمانده (Residual)	
			179	156.398	کل (Total)	
0.000	6.786	3.081	1	3.081	رگرسیون (Regression)	توانمندی روانشناختی
		0.454	178	81.023	باقیمانده (Residual)	
			179	84.104	کل (Total)	
<p>در کلیه مدل‌ها، متغیر پیش‌بینی‌کننده (مستقل): استفاده از آموزش‌های فنی و حرفه‌ای است.</p> <p>متغیر وابسته در مدل ۱ توانمندی کارکنان، در مدل ۲ توانمندی اقتصادی، در مدل ۳ توانمندی اجتماعی، در مدل ۴ توانمندی سیاسی، در مدل ۵ توانمندی حقوقی، در مدل ۶ توانمندی فرهنگی و در مدل ۷ توانمندی روان‌شناختی می‌باشد.</p>						

نتیجه‌گیری

یافته‌ها حاکی از آن است که آموزش‌های فنی و حرفه‌ای شهر کرمان تأثیر مستقیم و معنی‌داری بر کلیه ابعاد توانمندسازی مهارت‌آموختگان زن دارد و با تغییر یک انحراف استاندارد در متغیر «آموزش‌های فنی و حرفه‌ای» میزان انحراف استاندارد احساس توانمندسازی اقتصادی مهارت‌آموختگان زن به میزان ۰/۱۴۵، توانمندسازی اجتماعی کارکنان به میزان ۰/۲۸۶، توانمندسازی سیاسی به میزان ۰/۱۹۰، توانمندسازی حقوقی به میزان ۰/۳۲۸، توانمندسازی فرهنگی به میزان ۰/۴۴۲، و توانمندسازی روان‌شناختی به میزان ۰/۱۹۶ افزایش خواهد یافت. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که این پژوهش با پژوهش (غفاری، دارابی و جهانگیری، ۱۳۸۸)، پژوهش (کیمیایی، ۱۳۹۰) و پژوهش (کتابی، یزدخواستی و فرخی راستابی، ۱۳۸۲) همسو است.

یافته‌های تحقیق حاضر نشان‌دهنده آن است که رابطه مثبت و معنی‌داری بین آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و توانمندسازی مهارت‌آموختگان زن مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای شهر کرمان وجود دارد و علاوه بر آن کلیه ابعاد توانمندسازی مهارت‌آموختگان از آموزش‌های فنی و حرفه‌ای تأثیر پذیرند، اما متأسفانه ضریب رگرسیون Beta نشان‌دهنده آن است که در کلیه متغیرها، این تأثیر کمتر از ۵۰ درصد است.

پیشنهادات

باتوجه به اینکه یافته‌های تحقیق حاضر نشان‌دهنده آن است که رابطه مثبت و معنی‌داری بین آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و توانمندسازی مهارت‌آموختگان زن مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای شهر کرمان وجود دارد و علاوه بر آن کلیه ابعاد توانمندسازی مهارت‌آموختگان از آموزش‌های فنی و حرفه‌ای تأثیرپذیرند، اما متأسفانه ضریب رگرسیون Beta نشان‌دهنده آن است که در کلیه متغیرها، این تأثیر کمتر از ۵۰ درصد است. بنابراین، لازم است به منظور بهره‌مندی حداکثر استفاده از آموزش‌های فنی و حرفه‌ای شهر کرمان به منظور توانمندسازی زنان، اقدامات زیر مورد توجه قرار گیرند:

- ✓ برای اینکه توانمندسازی اقتصادی زنان بیشتر شود بهتر است به آموزش در رشته‌های مهارتی که درآمدزایی بیشتری را در کوتاه‌مدت برای آنان به همراه دارد، سوق داده شوند.

- ✓ تقویت نظام مشاوره در مراکز آموزشی فنی و حرفه‌ای به منظور جذب زنان براساس استعداد و علائق آنان و رشته‌های مورد نیاز بازار کار؛
- ✓ برگزاری دویا چندجلسه فرهنگی، سیاسی، حقوقی، روان‌شناسی و اجتماعی با استفاده از کارشناسان مربوطه برای کارآموزان در طول دوره آموزشی؛
- ✓ برنامه‌ریزی برای انجام فعالیت‌های فرهنگی، اجتماعی و ... توسط کارآموزان در طول دوره آموزشی.

منابع

- جمشیدیان، ع و نادری، ن (۱۳۸۵). *توانمندسازی زنان* پیش بایست تکامل‌گرایی. همایش نقش زنان در توسعه علوم، فرهنگ و تمدن اسلامی (ص ۸۸-۹۵). مرکز اطلاعات و آمار شورای فرهنگی اجتماعی زنان.
- ضیائی، ک؛ واله، م؛ ضیایی، پ و انجم شعاع، ب (۱۳۹۲). *بررسی توانمندسازی زنان در شهر تهران و نقش آن در ارتقاء وضعیت مهارتی زنان*. (ص ۳۷۴-۳۵۹) تهران، ۱۳۹۲، آموزش فنی و حرفه‌ای و اشتغال در ایران، جلد سوم.
- غفاری، غ؛ دارابی، ح و جهانگیری، پ (۱۳۸۸). *مروری بر شاخص‌های توانمندسازی با تأکید بر زنان سرپرست خانوار*، مجموعه مقالات دومین همایش توانمندسازی و توان‌افزایی زنان سرپرست خانوار، اداره کل امور بانوان شهرداری، تهران، ۱۳۸۸، شهرداری تهران.
- فتحی و اجارگاه، ک (۱۳۸۱) *تربیت شهروندی*: تهران، نشر فاخر.
- کتابی، م؛ یزدخواستی، ب و فرخی راستابی، ز (۱۳۸۴). *پیش‌شرط‌ها و موانع توانمندسازی زنان: مطالعه موردی شهر اصفهان*. *مجله پژوهشی دانشگاه اصفهان (علوم انسانی)*، جلد نوزدهم، شماره ۲، ص ۱-۲۰.
- کتابی، م؛ یزدخواستی، ب و فرخی راستابی، ز (۱۳۸۴). *پیش‌شرط‌ها و موانع توانمندسازی زنان*: مطالعه موردی زنان شهر اصفهان، *مجله پژوهشی دانشگاه اصفهان (علوم انسانی)*، جلد نوزدهم، شماره ۲، ص ۴-۵.
- کیمیایی، س ع (۱۳۹۰). *شیوه‌های توانمندسازی زنان سرپرست خانوار، فصل‌نامه علمی پژوهشی رفاه اجتماعی*، سال یازدهم، شماره ۴، ص ۸۹-۸۸.
- وزارت رفاه و تأمین اجتماعی (۱۳۸۴). *طرح جامع توانمندسازی زنان خودسرپرست و سرپرست خانوار*.
- ولیئی، محسن (۱۳۸۸). *توانمندسازی مبتنی بر اشتغال محرومان در کمیته امداد امام خمینی (ره)*، «معاونت اشتغال و خودکفایی - اداره کل حرفه‌آموزی و کاریابی، ص ۱-۲۶».

- Fitzpatrick, J. A., & Gomez, T. R. (1997). Still caught in a trap: The continued povertization of women. *Affilia*, 12(3), 318-341.
- Grube-Farrell, B. (2002). Women, work, and occupational segregation in the uniformed services. *Affilia*, 17(3), 332-353.
- Kabeer, N. (2001). Reflections on the measurement of women's empowerment' in *Discussing Women's Empowerment-Theory and practice*, Sida Studies No. 3. *Stockholm: Novum Grafiska AB*.
- Malhotra, A. S., & Schuler, S. SR and Boender, C.(2002). Measuring women's empowerment as a variable in international development. *World Bank Working Paper*, 802.